

KADIN İSTİSMARI VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET*

WOMEN ABUSE AND VIOLENCE DIRECTED TOWARDS WOMEN

Ahsen ŞİRİN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı Bornova/ İzmir

Anahtar Sözcükler: Kadın istismarı. Kadına yönelik şiddet

Key Words: Women abuse, violence directed towards

* Çukurova Üniversitesi II, Kadın Toplantısında Bildiri Olarak Sunulmuştur, 17-19
Mayıs 1997. Adana

ÖZET

Şiddet, henüz hukuk ve polis problemi değildir. Kadınlara karşı yapılan şiddet, önemli sağlık ve sosyal problemdir, Hangi yaşta olurlarsa olsunlar, kadınlar erkeklere göre devamlı fiziksel, kötü davranışların hedefidirler. İstatistikler kadınların erkeklere göre 10 kez daha sıklıkla fiziksel ve cinsel istismara uğradıklarını göstermektedir. Hırpalanma, bireyler arası şiddetin 4 (ipini içerir,

1. Seksüel: insafsızca seksüel aktiviteye zorlanma
2. Fiziksel: boğmak, tokat atmak, tekmelemek, ısırma, itip kakmak, silah kullanma, yumruklama
- 3, Sosyal; Aşağılama, çocuklarla tehdit etme, izolasyon, aşırı kıskançlık 4, Mevcut mallara hasar verme, ya da bununla tehdit etme.

Aile içi şiddet, kadınlara amaçlanmış. dünyanın her ülkesinde ve her sosyo ekonomik düzeyde, sınıf, gelir, ırk, kültür, din, sınıf engellerini aşarak yaygın görülür. A.B.D. de her 15 dakikada, bir kadın dayak yemektedir. Papua Yeni Gine'de kırsal kesim kadınlarının % 67 'si istismar mağdurudur.

İstismara uğrayan kadının genel karakteristiği; öz saygının düşüklüğü, kendini korumada zorlanma olması, istismar edilirken kendisini suçlu hissetmesi.

kronik ağrı ve depresyonunun olmasıdır. Bu kadınlar intihara yeltenir ve uyuşturucu alışkanlıkları vardır,

sur. AMARY

Violence is not Must a police andjudicial problem. violence directed towards women is a significant public health and social problem. Whatever the age, women are consistently more likely than men to be the targets of physical abuse. Statistics reveal that women are the recipients of physical and sexual abuse 10 times more often than men.

Battering includes 'Our types of' interpersonal violence

1. Sexual: Forced sexual activity of any kind
2. Physical: Including choking, slapping, kicking, biting, pushing, use of weapons, punching,
3. Social: Including degradation, threats to children, isolation, excessive jealousy,
- 4, or actual destruction of property.

Violence in families particularly at 'the females in families', is pervasive in every country throughout the world. and at every social and economic level, crossing all barriers of Class, income, race, culture and religion. In USA, every 15 seconds, a woman is beaten, in Papua New Guinea, 67 (M) rural women were victims of abuse,

Abused women characteristically: held low self-esteem, have in protecting themselves, feel that they are to blame for abuse, tend to have chronic pain and depression, attempt suicide. Have dependence to alcohol and drugs,

Her toplumda - bir bireye verilen değer ona duyulan saygı ve bakış açısı - hiç şüphesiz o toplumun sosyo-kültürel yapısı ile ilgilidir. Günümüzde toplumsal yaşamın tüm alanlarında bütün ırk ve kültürlerde yaygın olarak görülen şiddet ve istismar, 19. yy, dan itibaren incelenmeye başlanmıştır (Yurdakul, 1996).

Şiddetin oluşumunu açıklayan kuramsal görüşler üç grupta toplanabilir.

1. Şiddet doğuştan vardır, Freud, Le Lorenz tarafından savunulan bu görüşe göre şiddet doğuştan var olan bir iç güdüdür. Dolayısıyla kaçınılmaz.
2. Şiddet öğrenilir. Şiddet genellikle anne baba tutumuna bağlı olarak sosyalizasyon sürecinde öğrenilir.

3. Şiddet çevreden gelen uyarılara tepkidir. Bu görüş "engellenme, saldırganlık hipotezi" ile açıklanmaktadır. İnsanlar, fizyolojik, toplumsal ve psikolojik gereksinimleri gidermede engelle karşılaştıklarında. saldırganlık ve şiddeti ortaya çıkarırlar (Yurdaimi, 1996).

Bireyler arası şiddetin 4 tipi vardır. Bunlar şu şekilde belir[ilmiştir;

1. Seksüel şiddet; İnsafğızca seksüel aktiviteyi zorlama ya da cinsel tacizdir.
2. Fiziksel şiddet: Boğma, tokat atma, vurma, ückmelcmck, ısırma. itip kakmak, silah kullanma, yumruklamadır.
3. Sosyal şiddet: Aşağılama, çocuklarla tehdit etme, izolasyon, aşırı kıskançlıktır.
4. Mevcut mallara hasar verme veya bunumla tehdit etmedir (Mc Elmurray, 1994),

Çok ilginçtir ki, dünya niilîusunun ortalama yarısını oluşturan halta zaman zaman bu miktarın üstüne çıkabilen kadın nüfusu, sayısal gücüne karşın sosyal statüsünde en çok değişmelere uğramış ve problemler yaratmış nüfusu da oluşturmuştur. Bu problem belkide bir kadın problemi değil. bir erkek baskısı, kadını mal, mülk gibi, kendi emrinde bir varlık. bir köle sayan bir gelenek ve görenek problemidir (Doğramacı 1992).

18. yy. sonlarında başlayan ve 20. yy. da yoğunlaşan kadın hakları savaşına rağmen, kadının aile ve toplum içindeki rolü her zaman çocuk bakımı ve doğurganlık ilc bağlantılı olarak cıc alınmış, bunun sonucunda bir horlama doğmuştur.

Dominik Cumhuriyetinde bundan 36 yıl önce 25 Kasım 1960 tarihinde sosyal değişim hareketinde üç kadın (Mirabel Kardeşler) tecavüze uğrayıp öldürülmüşlerdir. İlk önce Latin Amerikalı Karaipli Kadınlar tarafından daha sonra tüm dünya kadınları tarafından 25 Kasım "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" günü olarak ilan edilmiştir (Ergu 1996, ışık 1996).

1993 Yılında "Uluslararası Kadının Durumu Hakkındaki Komisyonun" hazırladığı bir deklerasyonda. cinsiyete dayalı istismarın tanımlanması yapılmıştır. Buna göre "kadına acı ve hasar veren, toplumda ya da ailede görülen fiziksel, cinsel, psikolojik her türlü şiddet. özgürlüğü keyfi olarak kısıtlama ve zorlama gibi davranışlar, iş yeri ya da eğitim kurumlarında göz dağı verme ya da cinsel saldırı zoraki fahişelik, devİctin

şiddet uygulaması ya da şiddete göz yumması” cinsiyete dayalı istismar olarak tanımlanmıştır (Çiçeklioğlu, 1996).

Hangi yaşta olursa olsunlar kadınlara karşı yapılan şiddet önemli bir sağlık ve sosyal problemdir. Kadınlar devamlı olarak kötü davranışın hedefidirler. İstatistikler kadınların erkeklere göre 10 kez daha çok sıklıkla fiziksel ve cinsel istismara uğradıklarını göstermektedir (Haller 1993, Sampson 1991).

KADINLARA YÖNELİK UYGULANAN ŞİDDET TÜRLERİ

Kadınlara çeşitli şekilde şiddet uygulanmaktadır. Bunlar:

I. Cinsel Taciz ve İrza Geçme: Zorla cinsel ilişki kurma şeklinde tanımlanır. Ancak son 20 yılda tecavüzün yasal tanımlarında, geniş kapsamlı düzeltmeler yapılmıştır, Güllümüz yasalarında tecavüz "fiziksel zorlama, vücuda zarar verme ya da kurbanın ruhsal hastalık, zihinsel gerilik ve ilaç etkileri nedeniyle rıza gösterme yetisinin olmadığı durumlarda bir ergen ya da yetişkine cinsel girişim” olarak tanımlanır (Çiçeklioğlu, 1994).

Tecavüzçü uğrayanların büyük bir kısmını (% 36-58) 15 yaş ve daha genç kızlar oluşturmaktadırlar. Özellikle saldırıya uğramaya aday risk grubuna, vasıflı olmayan, deneyimsiz, ikinci bir iş bulma şansı olmayan dul kadınlar, iş yerlerinde hiyerarşik olarak bir erkeğe bağlı olarak çalışanlar girer.

Hapiste, sorgulama esnasında cinsel taciz görülmektedir, bu taciz sorgulama sırasında, ırza geçme, kurbanı fiziksel hem de ruhsal izler bırakan acı çökeltici yönelik bir eylemdir.

Savaşta cinsel (aciz, yaygındır, fakat yeterince rapor edilmemektedir. Eski Yugoslavya'da sürmekte olan savaşta ırza geçme, toplumsal bağları zedelemek ve şiddete karşı direnci zayıflatmak amacıyla, kasıtlı bir strateji kullanımı olarak dikkat çekmiştir (Çiçeklioğlu 1994, Çiçeklioğlu 1996, swiss ve Giller 1994).

1993 Yılında BM İnsan Hakları Komisyonu, ırza geçmeyi ilk kez açıkça Savaş Suçları Kapsamına alarak, uluslararası bir mahkeme kurulmasını talep etmiştir (Swiss ve Giller 1994).

İş yerinde de cinsel [aciz görülmektedir. Bunlar: bir kadının iş yerinde istemediği halde maruz kaldığı cimdikleme, okşama, laf atma,

cinsel tecavüz gibi [acizlerdir. ABD'de 1985-87 yılları arasında % 42 kadın cinsel tacize uğramıştır (Çiçeklioğlu 1994, Özgür 1993).

Bahsedilenlere ilave olarak evlilikte cıc tecavüz yaşanmaktadır: ABD'de eşleri tarafından fiziksel saldırıya uğrayan kadınların % 46'sı cinsel saldırıya uğradıklarını bildirmişlerdir,

Cinsel [aciz kurbanları. uzun süre devam eden. psikolojik fonksiyonların bozuklukları, sosyal uyum bozukluğu, cinsel fonksiyon bozukluğu yaşamaktadır.

2. Aile İçi Şiddet ve Ev İçi Şiddet: Aile içi şiddet kadınlara amaçlanmış olup dünyanın her ülkesinde ve her sosyo ekonomik düzeyde, sınıf, gelir, ırk, kültür, din, sınıf, engellerini aşarak yaygın olarak görülür (ICN 1994).

Ev içi şiddet, aile içinde güçlünün zayıf olana fiziksel ya da psikososyal anlamda baskı kurmaya çalıştığı zaman görülmektedir. Şiddet pek çok biçimde ortaya çıkabilir: psikososyal, emosyonel, sözlü istismar gibi, Fiziksel olmayan şiddet bir sürecin sonunda genellikle fiziksel şiddete yol açar (Mc Elmurray 1994, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994).

Kadınlardaki yararlanmaların % 25-40'ının ev içi şiddete bağlı olarak ortaya çıktığı saptanmıştır, Ev içi şiddet her ırk, sınıf, din, etnik ve kültürel gruba karşımıza çıkar. ABD'de her yıl 2-6 milyon kadın kocaları (arahndan dövülmektedir. Papua Yeni Gine'de parlamcnücrler başlık ödendiğine göre kadını dövmenin tartışılacak bir yanı olmadığını parlamcntoda bunu tartışmanın bir zaman harcamak ve geleneksel aile yapısını tahrip etmek anlamına geldiğini söyleyebilmektedirler (Çiçeklioğlu 1996).

Düşük gelirlili, azınlık gruplarına mensup, işsiz, toplumsal konumu sabit olmayan, alkolizm sorunu olan çiftlerde eşe yöneltilmiş şiddet daha sık görülmektedir. Kadın açısından şiddet alkol kullanımına yol açan faktör olarak ortaya çıkabilmektedir (Çiçeklioğlu 1996, Jensen ve Bobak 1985).

Genellikle ev içi şiddetin erkekler taraiinca kadınlara yöneltildiği görülmektedir. Şiddete baş vuran erkeklerin çoğu, zayıf kişilik özelliği olan, iletişim yeteneği olmayan, kavgacı, ruhsal gelişimi tam olmayan kişilerdir. Yapılan araştırmalarda bu kişilerin; çocukken şiddete uğradığı, alkol kullanan ve eşlerine karşı cinsel saldırganlık gösteren ve çocuklara yönelik şiddet davranışları riskinin yüksek olduğu ailelerde yaşadığı saptanmıştır (Çiçeklioğlu ve Saçaklıoğlu 1994, Hürriyet 1997, Jensen ve

Bobak 1985, Saçaklıoğlu ve ieklioğlu 1994, Swiss ve Gillcr 1994. Yurdakul 1996).

3. Gebe Kadına Yönelik Şiddet: 1985 Yılında ABD'de yapılan Ulusal Aile İçi Şiddet Taramasında gebe kadınların % 0.154'ünün gebeliğinin ilk 4 ayında, % 0.170'inin ise gebeliğininin 5-9, aylarında eŐ saldırsına uğradığı ortaya çıkmıŐtır. Obstetrik hastaların yaklaşık olarak % 37 'sinde sınıf, ırk, eğitim grupları ne olursa olsun gebelikleri sırasında dövölme sonucu plasenta ayrılması, doğum öncesi, kanama, fetüste kırıklar, utcrus, akciğer ya da dalak rü�üürü, prematüre doğum, abortxas, ölü doğum, erken doğum komplikasyonları ortaya çıkmaktadır (ICN 1994).

4. Kadın Sünneti: Afrika ve bazı Orta Doğu ölkelerinde genç kızlar sünnet edilmektedir, [3u1 nedenle İslam ölkelerinin % 20'sincic yaklaşık olarak 20 milyondan hızla kadının geni[al sakatlanmaya maruz kaldığı bilinmektedir (Yurdakul 1996). Kadın sünnetinin yalnız klitorisinin çıkartıldığı halif lörmlarclan, diŐ genital organların tahrip edildiği ağır formlarına kadar pek çok türü vardır, 1311 durumda genç kız ağrı Őokuna girebilmekte, pelvik cnl@ksiyonlar, skatris[lcr, kanamalar ortaya çıkmaktadır. Kadın sünnetinin altında yalan gerekçe kadının cinselliğini baskı altında (utmaktadır (Ergu 1996, Yurdakul 1996).

5. EŐ Yakma: Başlık parasının kızın ailesi tarafından erkeğe ödendiği ya da az bulunduğu durumlarda kadın yakılarak öldürölmektedir. Buna mu[frak kazası süsü verilmektedir. Örneğin Bombay'da 15-44 yaş grubu kadınların ölüm nedenlerinin %19' u, kaza sonucu ortaya çıkan yanıklardır (Çiçeklioğlu 1994, Yurdakul 1996).

6. Kız ocuklarının Öldürölmesi: Hindistan ve in'de amniosentez girişimlerinin sonucu kız bebek olacağını bilme ve kürtaj yaptırılması gibi. Reklamlarda Őöyle denilmektedir. 'Őimdi 38 dolar ödeyip bebeğin cinsiyetini öğrenin, yoksa sonradan 3800 dolara başlık parasını ödemeniz gerekebilir. "Hindistan'da Bombay'da 8000 kürtajın hepsinin kız cenin olduğu bildirilmiŐtir (Çiçeklioğlu ve Saçaklıoğlu 1994, Yurdakul 1996).

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN BOYUTLARI

ABD'de her 15 dakikada bir kadın dayak yemektedir, her 6 dk. da bir kadın tecavüze uğramaktadır, Fransa'da Şiddet kurbanlarının % 90'ı

kadın, kadınların % 51'i kocalarından dayak yemcidedir, Tayland'da da kadınların % 50'si kocalarından ya da başka erkcklrcrcnc dayak yemektedir, Hindistan'da 10 kadından 8'i şiddet kurbanıdır, Peru'da yetişkin kadınların % 33'ü cinsel ilişkiye zorlanmaktadır, Meksika'da kadın işçilerin % 95'i cinsel taciz kurbanıdır, Yeni Gine'de cinayet kurbanlarının % 60'ı kadındır. Pakistan'da ev kadınlarının 0,4) 99'1A, çalışan kadınların % 77 'si kocaları [aralından dayak yemektedir, İngiltere'de her 7 kadından biri, birlikte oldllğu erkek tarafından tecavüze uğramaktadır. Avusturya'da 1985'deki 1500 boşanma davasının % 59'vunun nedeni şiddettir, Güney Afrika'da yılda ortalama 386 bin kadın tecavüzce uğramaktadır, Papua Yeni Gine'de kırsal bölge kadınlarının, % 67'si evlilik içi şiddet kurbanıdır. Peru'da polise bildirilmiş suçların (Yo 70'ini kocaları tarafından dövülen kadınlar oluşturmaktadır (WHO 1992).

Bir gazete haberinc göre, Türkiye'de her 10 kadından G'sı şiddet görmekte, Ankara'da yapılan araştırmada sosyo ekonomik durumu yüksek olan kadınların % 23'ü. gece konçluda oturanların 97) 97 'si şiddet gördüğünü bildirmişlerdir (Ergu 1997),

Başbakanlık Aile Araştırma Başkanlığının Türkiye genelinçle yaptığı araştırma, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin çok yaygın olduğunu ortaya koymuş(ur, 4287 kişiyle yapılan araştırmaya göre kadınların % 29.6'sının, kocalarından dayak yediği, 97) 53.6'sının kötü söz ve harekete maruz kaldığı. % 41. I 'inin hamileyken şiclcrcü maruz kaldığı bulunmuştur. Dayak olayında kadınların % 46.9'unun fiziksel zarar gördüğü, % 40.2'sinin çocukları için katlandığı. (Yo 32.7 'sinin İsc gidecek yeri olmadığından katlandığı bulunmuşu• (Kayış 1996).

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ?

Genel olarak erkekler kadına karşı şiddc[i. onların üzerinde güç oluşturma anlamında kullanmaktadır. Erkeklerin çoğu. bu biçimde ölkc ve sinirlilik göstermeye hakları olduğunu düşünmektedir.

Erkeklerin kadınlara karşı şiddet gösterme nedenleri konusunda çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlar çeşitli boyutlarda irdelenmiştir. Örneğin:

1. Bireysel Boyut: Kadınlar geleneksel rolleri ile pasif bağımlı ve çaresiz olmayı öğrenirler. Başetmclcri yoktur (JAMA 1992. Yurdakul 1996).
2. Sosyal Psikolojik Boyut: Kadına yönelik şiddet bazı kültürlerde desteklenmektedir. Bu durum özdeyişlerde yansımakiadır. Amerikan kültüründe "Kadın, at ve ceviz ağacı ne kadar dövülürse o kadar iyi olurlar", Türk kültüründe "Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı

eksik etmeyeceksin, kızını dövmeyen dizini döver” gibi (JAMA 1992, Yurdakul 1996).

3. Sosyolojik Boyut: Straus'c göre ailenin yapısal özellikleri şiddete yol açabilmektedir. 1311 özelliklerin bazıları aile işlevleri kapsamlıdır. Çalışma için olaylar çoktur, ailede cinsiyet eşit -sizliği vardır gibi (Yurdakul 1996).

HIRPALANAN KADININ ÖZELLİKLERİ

Haller'c göre hırpalanmış kadın "çok yalnızdır, herhangi bir deş(eşe sahip değildir, arkadaşlarını görmesine izin verilmez. hiçbir hobisi yoktur. genellikle evde oturur (Haller 1993), katı bir aile ortamında yetişmiştir, duygusal açıdan pasif. çekingen (Yurdakul 1996), sosyal yönden yalnız ve kocalarına bağımlıdır ve olaylardan kendisini sorumlu tutar (JAMA 1992, Mc Elmurray 1994, Yurdakul 1996), Hırpalanan kadınlar kendilerini değersiz ve çaresiz bulurlar.

Kadın şiddet sonunda. hırpalanmış kadın sendromu yaşar, Bu kadınlarda depresyon, kabus görme. uykusuzluk, intihar, löliler. tremor. ülser, hipertansiyon. allerji gibi psikosomatik hastalıklar daha sık görülür, İstanbul Tıp Fakültesinde yapılan bir araştırmada. psikiyatri kliniklerine başvuran kadınlar arasında 80 vakanın 74'ü hırpalanmış kadın bulunmuştur (Cook 1995. Ergu 1996, Haller 1993, Hürriyet 1997, JAMA 1992, Jansen ve Jansen 1985, Yurdakul 1996). ABD de yapılan araştırmalarda da dövülen kadınların 4-5 kez daha fazla psikolojik tedavi gördüğü, dövülmeyenden 5 kez fazla intihara yeltendiği bulunmuştur. Hırpalanan kadınlarda aynı zamanda alkol, ilaç alışkanlığı, kronik ağrı artış göstermektedir (Cook 1995, Haller 1993. JAMA 1992).

Şiddet olayı. belli aralıklarla yaşanır. Sık ve ciddi dayak olayında terk edilme olasılığı fazladır. Ailesinde şiddet gören kadınlar daha çok şiddete katlanmaya meyillidir. Kadının öğrenim düzeyi. işi, sosyal hizmet varlığı. dini inançları, sosyal leke kavramı, yalnız kalma korkusu. ruhsal ve ekonomik bağımlılığı çocuklarını koruma duygusu katlanma nedenlerindedir (Çiçeklioğlu 1994, Kayış 1996, Saçaklıoğlu ve Çiçeklioğlu 1994).

ŞİDDETE KARŞI NELER YAPILABİLİR

Sağlık personeli ve özellikle hemşireler bu tip olgularla sıklıkla karşılaşır. Hemşire bu alandaki görüşlerini 4 aşamada gerçekleştirir (Yurdakul 1996).

1. Tanımlama (Risk gruplarını Belirleme)
2. Önleme

3, Kriz anında uygun bakım verme

4, Rehabilitasyon

Sokağa (erk edilen kadınlar için ülkemizde sığınma evleri geliştirilmiştir. BUI evlerin kadınlara iş bulma, beceri kazandırma faaliyetleri vardır. Bu amaçla 1995 yılının eylül ayında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı açmıştır (JAMA 1992).

ÖNERİLER

Kadına yönelik şiddete karşı bazı önlemler alınabilir. Bunlar:

- * Mağdurlar için servis geliştirmek, medyada aşırı olmayan şiddeti işlememek, eğitimde. ailede. okul müfredatında şiddet olmayan kuralları uygulamak. kadın şiddetine karşı tanımlanan sosyal normlar yaratmak için çalışmak, bil konuda onellerieğilmek (Cook 1995).
- * Kadına yönelik ayrımcılık içeren yasaları tekrar düzenlemek. reform yapmak, seksüel taciz ve dayığa karşı kanunları yapmak ve yürütmek, parlamentoya daha çok kadın girmesini sağlayarak, baskın bir güç oluşturmak. bu kadınlara yardım etmede tıp ve hemşirelik öğrencilerinin potansiyellerinden yararlanmak. Bu konuda öğrencilerin kritik düşüncelerini sağlamak şeklinde olabilir (Tanner 1993).

KAYNAKLAR

1. Cook R.J. (1995) Violence Against Women. International Nurses' Day, Women's Health Nurses Pave The Way, ICN. 23-25.
2. Çiçeklioğlu M. Saçaklıoğlu F (1994) Kadına Yönelik Şiddet IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı. 203-206.
- 3 Çiçeklioğlu M (1996) Çatışına Dönemlerinde İnsan. Kadın Sağlığı ve İnsan [lakları Grup Çalışması Materyali. II. Halk Sağlığı Güz Okulu. İzmir 5-9 Ekim.

79

4. Dogzratnacl E (1992) Ttirkiye'de Kadının Dtinü ve Bugünü. Türkiye Bankası Kültür• Yayınlar.. Ankara. Matbaactllk . 1 19-126.
5. Ergu E (1997) Egititnli Kadın Siddeti Saklıyor. Sabah Melodi Gazetesi. 22 Ocak. 1.
- G. Ergu E (1996) l<acllna YOnelik Her Siddete Haytr. Sabah Melodi Gazetesi. 25 Kasım. 1-2.
7. Ergu E (1996) Siddetten Kurtulmakİcin İntihat•t Deniyorlar, Sabah Melodi Gazetesi. 13 Mart. 1.

8. Ergt E (1996) Yllda lki Milyon Krz Çocuktl Stinet Ediliyor. Sabah Melodi Gazetesi. 7 Eylül . 1.
9. Haller K (1993) An Epidemic That's Rigtl at Home JOGNN, 22:4. 309.
10. Hastane (Captncıla Bir Proeratnla Dayals Yiyen Kadınların Belit•lenmesi, Yardtm Sunulmast. JAMA (1992). 5: 5. 320-323.
- ürriyet.(1997). 9 Subat. 26.
- 12.tCN (1994). International Nurses' Day. Healthy Families for Healthy Nations. Işık A
- 13. A (1996) yönelik Sıddete Acil Destek. Yem "26 .
- 14.Kacınlara Yönelik Sıddet ve "Türkiye deki Çalıstnalar. JAMA (1992). 5: 11. 793.
15. Jensen D. Bolak I M (1985) Maternity and Gynecolaeic Care. The Nurse and the Family. Third Edition. The C.V. Mosby company. 1272-1284.
- 16.Kayts; N (1996) Erlsegzin Hobisi Kadtn Dövtnek. Yeni Yüzytl. I I Ekim. 3.
17. Mc Elmurray L E. Gradıllar D (1994) Battered Women Ob. and Gyn. Delmar Publlshess Inc. 3-9.
18. G (1993) sot Edilmcyen Bir l(onu. (tinsel Taciz. E.Ü.II.Y.O, Dereisi. 9: 2. 8185.
19. Saçal'lloğlu F. Çıçekliog21ti M (1994) Kadlna Yönelik Sıddetin Sonuçlart ve q.'özüm Yollart. IV. Ulusal Hall' Kongresi Kitabı. 207-209.
20. Sampselle M C (1991) The Role Of Nursing in Preventing Violence against Women. JOC,NN. 20 481-486.
21. Swiss S. Giller.J (1994) Bir Savas sucti Olarak Irza Geçme. JAMA. 7: 3. 187-192.
22. Tanner C A (1993) Nursing Education and Violence Against Women". Journ. Of Nurs, Education. 32: S, 339-340.
23. WHO (1992), World Health Organization, Women's Health. Genova .
24. Yal(lrtm G. I lantıs M (1996) Dayak lyi Niyet Dinlemez. Saball Melodi Gazetesi. 4 Ekim . 2.
25. Yurdakul M (1996) Kadtn İstismarl. Sıddet ve Hemsirelik". E.Ü.II.Y.O. Dergisi. 3: 1 , 52-60.